Poštnina plačana u gotovini

Cena 1 Din

POHOD

Letna naročnina znaša 40 Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ul. 8/I. Račun pri Poštni hranilnici štev. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon štev. 21-09.

V Ljubljani, dne 20. maja 1933. Štev. 20 — Leto II. IZHAJA VSAKO SOBOTO

Kadarkoli se pri nas pojavi glas o plemenski razdelitvi države, se Mussoliniju smeji srce.

Naša ideologija

Politični dogodki zadnjih tednov so nas prisilili, da smo obrnili svoj pogled nekoliko na ven, da smo se prepričali, kje so naši prijatelji in naši sovražniki. **To je v sedanjih časih zelo važno. Mali narodi, kakor smo bili mi, ki so se borili samo za svojo ljubo eksistenco, se niso brigali za zunanjo politiko.** Niso verjeli na rešitev od zunaj (dasi bi bilo prav, če bi bili imeli tudi svojo zunanjo propagando!) Velesile so se takih malih prijateljev precej otresale, saj so jim bili večinoma le v nadlego in le redko so jim mogli (k večjemu v kakem mednarodnem obračunavanju!) biti v oporo. V našem članku »Od Kumanova do Skadra« smo pokazali, da **smo Slovenci pravzaprav z balkansko vojno začeli delati nekako zunanjo politiko.** Tam smo tudi videli, da naši prijatelji in nasprotniki niso od danes in včeraj — ampak, **da so rastli z nami od naših osvobodilnih vojn.** Zato bomo mogli prav razumeti naš notranji in zunanji položaj le, če **bomo stalno imeli pred očmi ta naš skupni pohod.**

Veliko vprašanje je, ali se jugoslovanski narod tako zaveda svoje državnosti, kot se je je zavedal srbski narod od početka svojega osvobojenja. Mi sami se lahko spominjamo, kako smo bili takrat z vsem srcem na strani srbskega naroda (tudi oni, ki v tem še niso videli naše bodoče svobode!), kako smo mu želeli uspeha, **kako nam je imponirala v svojem boju. Tako zdaj drugi gledajo na nas!** — V takih slučajih se pokaže državljanska zavest kakega naroda.

Mi vidimo, da naši zunanji »prijatelji« zelo računajo s to našo državljansko — nezavestjo. Da skušajo celo naše odpadnike izrabljati pri svojih akcijah. Te izjeme (hvala Bogu, da lahko rečemo tako!), ti izdajalci, ki so šli v tujino prodajat svoje brate, so ljudje z napačno ideologijo.

Pri nas se že od prvih let osvobojenja borita **med seboj separatistična in državna ideologija.** Separatistična se je svoj čas zvala tudi **»mentalitet« in je doma iz Zagreba.** Šele potem so jo presadili tudi v Slovenijo. V šenčurskem procesu je pokazala vso svojo absurdnost. (Zunanja politika s Tunisom itd. se je popolnoma ponesrečila, kar bo dober nauk za bodoče!).

Pri takih prilikah, ko se pokaže naš mednarodni položaj v pravi luči, pri takem »pregrupiranju« evropskih velesil, kot se vrši sedaj, se pokaže vsa važnost naše skupnosti, **pa tudi našega skupnega čustvovanja, ki je tem bolj pravilno, če izhaja iz dobrega poznanja zgodovinskih dogodkov zadnjih 50 let.**

Kdo bi bil mislil, da se bo vsa Evropa pretresla zaradi malega albanskega kota, ki je do l. 1912. ležal skoraj popolnoma pozabljen kot brezpomemben kos Evrope ob Jadranski obali. **Pa so ravno na tej točki trčile vkup vse evropske velesile. In od takrat ta kos evropskega obrežja ni izgubil na aktualnosti...** Ali bomo znali do konca vzdržati v boju zanj? **To je odvisno od naše državljanske zavesti, od pravilne ideologije...** Ako pogledamo ta boj za naš življenjski obstoj, potem vidimo, kako prazna so gesla n. pr. o slovenski samoosvoboditvi, o samostojni Sloveniji, o slovenski republiki, in drugih takih otročarijah malih politikarčkov (ali polliterkarčkov) t. j. **malih političnih voditeljev, ki jih izrabljajo zato, ker niso zmožni velikih reči. Pri nas imajo s takimi stvarmi zato uspeh, ker smo bili navajeni vedno gledati samo na znotraj, boriti se za drobtinice, reševati naša drobna vprašanja, dočim nam je vedno manjkalo velike politične koncepcije.** Zato naše ljudstvo zelo rado pograbi za kaka taka mala gesla, **ker so mu mnogo bližja in lažje umljiva** (če so še tako neumna!!!) kakor velika zunanja državna vprašanja, **ker še ni vzgojeno v državni ideologiji.** Vendar se zdi, da je v tem oziru že mnogo bolje. Podirati je lažje ko graditi, to ve vsak. Mi moramo graditi in braniti svoj skupni dom.

Mnogo se svet okoli nas ne bo izpremenil. **Naši bivši in sedanji prijatelji bodo ostali prijatelji, bivši in sedanji sovražniki nam bodo sovražniki tudi za naprej.** Nemci, Italijani, Madžari so živeli in hočejo živeti na našo korist. Pa naj bo zunanji položaj tak ali tak, premagali ga bomo samo **z enotno državljansko voljo in zavestjo.** V tej luči se vidi še bolj jasno, kaj pomenijo punktacije... **Imponirali bomo Evropi** samo, če **bo videla, da znamo braniti** vsak kos **svoje zemlje in da se vsi deli enako zavedajo svoje skupnosti.** V tem bo tudi naša sila in zmaga. Tudi izdajalci bodo postali brez pomena, ker jim ne bo nihče več verjel. Na onih skalah albanskih se je razbila Avstrija, čeprav je na njih krvavela Srbija, in razbil se bo še kdo, če bo jugoslovanska narodna volja tako enotna kot je bila srbska ob času velikega pohoda...

Rekli smo, da je vsaka ideologija zgrajena na zgodovini, t. j. **pravilno poznanje in pojmovanje preteklosti kaže pravo pot v bodočnost. Kako dviga zgodovinska ideologija za seboj množice,** vidimo v Italiji, v Nemčiji in drugod. Avstrija je razpadla, ker je bila zložena iz kosov, ki je imel vsak svojo zgodovinsko ideologijo. Na podlagi svoje ideologije so si Madžari lastili pravice daleč preko madžarskih mej.

Vsepovsod vidimo, kako se oživlja zgodovina. Narodi, ki hočejo zmagovati, morajo svojo zgodovino v resnici živeti. Žal, da pri nas tako zelo manjka globokega poznanja zgodovine. Slovenci nismo nikoli imeli velike zgodovine, zato se zdi, da nam manjka vsak zmisel zanjo. **Zato bi morala naša šola in prosvetna društva predvsem skrbeti za zgodovinsko vzgojo. Človek, ki bo prav poznal našo zgodovino zadnjega stoletja — da ne govorimo o oni davni preteklosti, ki je prav tako poučna — ne bo nasedal lažem kratkovidnih politikov. Do take narodne vzgoje imamo še zelo daleč — a je nujno potrebna, če hočemo narod odgojiti v eni edini pravi ideologiji, ki postane vera naroda in je edina zmožna, da narod pravilno presoja svoj položaj in brani svojo last z zazvestjo, ki je najsilnejša obramba proti vsem notranjim in zuznanjim sovražnikom.**

Za naše Narodno gledališče

V torek zvečer je končno prodrla beseda o našem gledališču tudi pred širši forum javnosti. Narodno gledališče, to je njegovo članstvo se je potrudilo, da k razpravi pritegne predstavnike in delegate vseh kulturnih organizacij in društev. Povedati pa moramo že takoj, da odziv ni bil tak, kakor bi moral biti, da pa tudi besede niso bile tako krepke, kakor jih zahtevata nujnost in aktualnost problema. Predsednik zborovanja, g. Drenovec je povdaril, a naj bo debata izvor pameti in razuma in ne vrelo čuvstev. Mi nismo tega mnenja. V teater zahajamo s čisto drugih kulturnih potreb, kakor pa na znanstvena predavanja. Teater je vprašanje našega srca, našega notranjega doživljanja in izživljanja. Zato bi človek pričakoval drugačnih besed in odločnih dejanj, predvsem s strani zastopnikov slovenske kulturne javnosti.

Pri tej priliki moramo pribiti, da je Narodna odbrana zavzela k temu vprašanju odločno stališče. Narodna odbrana nič ne prosi in ne moleduje, pač pa zahteva! Njena zahtevka bo živa toliko časa, dokler vprašanje krize ne bo definitivno in zadovoljivo rešeno. »Pohod« je bil v naši banovini prvi list, ki se je resno lotil vprašanja obstoja Narodnega gledališča. Mi smo stavili konkretne predloge, identične onim, ki so potovali v Beograd.

G. Lajovic je točno apostrofiral tragiko našega gledališča, ki tudi z najboljšimi predstavami ne more napolniti svoje hiše. Usodna je brezbrižnost predvsem naše inteligence, njeno duhovno razsulo, da ne rečemo njena indolenca za vse kulturne vrednote. S prstom je g. govornik pokazal na univerzo, in na žalost ji krivice ni storil.

Finančna kriza je pokazala tudi drugo, nič manj važno — duhovno krizo našega teatra. Obe krizi bo morala rešiti država skupno z vso javnostjo.

Naš teater je bil prva duhovna trdnjava proti prodirajočemu nemštvu. Naš teater je slovenskemu narodu pokazal lepoto lastnega jezika, izoblikoval je njegovo fonetiko in bil edini zvočnik naše kulture in našega hotenja. To je bil naš teater v preteklosti in to je danes.

Vsega tega seveda ne bi bilo treba govoriti in pisati, če bi naš narod vse to sam razumel. Žal nas dogodki prepričujejo o nasprotnem. Tudi drugi narodi preživljajo kritične čase teaterskega življenja, vendar je gledališče za naš narod čisto drugačna nujnost, kakor za Nemce, Francoze in Italijane. Z demontažo teatra bo naše duhovno življenje zapadlo popolni letargiji. V nacionalnem, socialnem in etičnem življenju bomo prepuščeni Hugenbergovi kičarski nacionalno-kulturni navlaki. Narodna odbrana ne bi bila viteška čuvarica nacije, če bi temu nasilju ne postavila v bran prav vseh svojih sil in vsa razpoložljiva sredstva. Zgodovina severnega imperializma nas je naučila marsičesa, sedanjost govori dovolj glasno in prepričevalno, prihodnjost bo sodila o naši soodgovornosti. Zato opozarja Narodna odbrana vse odločujoče faktorje, naj razmišljajo, da je vprašanje Narodnega gledališča — nacionalno vprašanje naše severne meje. G. finančni minister naj se zaveda, da stoji ljubljansko Narodno gledališče v sredini najhujšega nacionalnega boja in da je naš teater tudi danes učinkovito obrambno orožje proti nemškemu kulturnemu in nacionalnemu imperializmu. Da velja vse to tudi za naš Maribor mi treba še posebej povdarjati. Naš g. finančni minister je izvrstni finančnik. To je dokazal že neštetokrat. Ni se strašil sredstev in poti za nove vire dohodkov. Mi smo prepričani, da bo svojo spretnost in odločnost uveljavil tudi sedaj, ko bo po našem mnenju zadeva znatno enostavnejša, ker ne bo treba iskati žrtev med socialno najbednejšimi.

»Pohodov« predlog, da se uvede posebna taksa na kinematografske vstopnice, je edini izhod za sanacijo finančne krize našega gledališča. Mi razumemo, da se gg. lastniki kinematografov temu odločno upirajo. Mi vemo, da jim je usoda teatra deveta briga, vemo tudi, da ima ta mikroskopična skupina v naši državi veliko besedo. To smo doživeli pri uveljavljanju pravilnika o kinematografih. Zopet napovedujejo stavko. Nič zato, ljubljanski nemčurji in Hugenbergovi simpatizerji, ter Hitlerjevi čestilci se bodo nekoliko pocmerili. Našel se bo gotovo zopet kak majčken gromovnik, ki bo dokazoval pred kulturno javnostjo, da finančni položaj, prijateljski odnošaji države itd. zahtevajo... Mi pravimo k temu samo eno: **Gospoda zaprite in več ne odprite! Socialno vprašanje nezaposlenih kinematografskih nameščencev bomo že rešili!**

Ali pa gg. lastniki, mogoče bi vam bolj prijala zelo priporočljiva zahtevka naše javnosti, da se vse kinematografske koncesije odvzamejo in izročijo vsi kinematografi v državi, v eksploatacijo državnim gledališčem. Na ta način bi g. finančnemu ministru prihranili nekaj dela, obenem pa bi uprave Narodnih gledališč prišle do platna in škarij v finančnem oziru, v nacionalno-kulturnem pogledu pa izvrševale ono kulturno poslanstvo, ki jim pripada. S tem bi bilo končno rešeno vprašanje kulturnosti kinematografov, s katero gg. lastniki tako intenzivno operirajo. Da pa kulturne ustanove spadajo v državno upravo, vemo mi vsi.

Naj se teatersko vprašanje rešuje na ta ali oni način, naj se sanacija financ, kakor tudi zanimanja za gledališče uspešno zaključi na kakršenkoli način, v vsakem slučaju bo Narodna odbrana z besedo in če bo treba tudi z dejanji podprla eminentno vprašanje obstoja ljubljanskega Narodnega gledališča. To povemo glasno vsej naši javnosti in vsem odločilnim faktorjem, prav posebno pa naj ta naš povdarek velja onim, ki imajo kake posebne, zločinske egoistične namene, da našemu teatru zapirajo vrata. **Pomnite: mi jih bomo odprli na stežaj!**

Ivan Učenikov.

Karteli

MAJHEN DODATEK V ILUSTRACIJO JAVNOSTI

V normalnih finančnih časih je bilo o kakih kartelih zelo malo glasu, danes pa, ko vse trpi pod težo finančnih bremen, je pri neki gospodi postala potreba po karteliranju gotovih industrijskih izdelkov in to samo takih, preko katerih današnje potrebe celokupnega ljudstva ne morejo iti. Ni dovolj velika mora nad nami, ki nas tlači, potreba je bila ustanoviti kartele ter potom njih diktirati cene raznim proizvodom in stiskati zadnje kaplje iz ljudskih mas v nenasitno žrelo.

Tovarne špirita so samo pri kvasu izmozgale iz večine naroda več sto milijonov v obliki oderuštva s kaznivo visokimi naddobički. Zadnji čas se je to stanje toliko spremenilo, da se je dalo nekaj dovoljenj za izdelavo kvasa. Istočasno se je pa od prejšnjih homogenih izdelovalcev storilo marsikaj, da se novi pokret izdelave ubije. Kakor čujemo je v Dravski banovini od izdelovateljev samo ena tvrdka izven kartela.

Tudi octova kislina igra v ljudski prehrani važno vlogo. Pred par leti, ko je bilo še dovolj denarja, ko se še ni govorilo tako o krizi, se je octova kislina prodajala na drobno po ca 18 Din za kg. Izdelava je bila povsem v domačih rokah. Pripravljala se je pa zahrbtna borba in se je govorilo celo o **ceni Din 6 za kg** (to je približna produkcijska cena). **Seveda danes pa, v dobi kartelov, stane kg Din 41.** Ako bi se konzumentom dala na razpolago kalkulacija in **kaznivo visoki hiperdobiček,** bi gotovo celokupna javnost strmela in bi se ne čudila takim socijalnim diferencam.

Že v eni prejšnjih številk sem omenil, da so tudi po večini vse **tovarne železa karteliranе.** Vsled kartelov je železarnam dana možnost, da so te zopet razveselile trgovce. Ti pa svoje odjemalce s podražitvijo železa. Danes stane železo na debelo z dokladami 3·80 Din. Inozemsko železo pa stane s carino in vožnjo do meje ca 2 Din, razumljivo pa je, da je uvoz otežkočen in iz narodnogospodarskega ozira škodljiv. Ravno radi tega, ker je kakor že navedeno, škodljiv uvoz iz narodnogospodarskega ozira, ker smo vsi prizadeti, bi se pa ta inozemska škodljivost ne smela uporabiti samo v korist nekaterih gospodov na škodo delavcev (ko se mu stalno znižuje plača) in na škodo vseh odjemalcev. **Javno pribijem, da je železo za več kakor 1 Din pri kg predrago, in to preko običajnega zaslužka.**

Mešanje špirita z bencinom, ustanovitev centrale in zopet karteli, je tudi poglavje zase. Cena bencinu pred mešanjem, je bila Din 1·40 pri litru manjša, kakor pa danes, ko se meša s špiritom — popolnoma domačim produktom. Človek bi se vprašal, ali je to mogoče, a na žalost si mora priznati — **res je tako.**

Naj omenim še enkrat malenkost o sladkorju.

Da je sladkor za prehrano vseh slojev nujno potreben, to je dovolj jasno. Znano je pa tudi, da se sladkor prideluje doma in ne rabi iz inozemstva nikakih pripomočkov, kljub temu je pa cena tako visoka, da **skoro sliči medikamentom.** Široki sloji naroda rabijo danes sladkor le še v bolezni in za posebne prilike. Dejstvo pa je, da bi v Jugoslaviji konzumirali še enkrat toliko sladkorja, kakor ga sedaj, ako bi bil po ceni kakor v sosednih državah n. pr. v ČSR. Lahko bi bila pri nas cena z vsemi davki in dajatvami 10—12 Din, tako ga pa moramo plačevati po Din 16·50 kocke in po Din 14·50 sipo.

Kmet, producent pese, dobi za peso napram ceni sladkorja in napram prejšnjim cenam tako malenkost, da je direktno sramota in škandal. Delavcu se še vedno znižuje plača, cena produkta pa veča.

Zato ni čudno, da ima sladkorni kartel letno preko 300 milijonov Din preveč dobička in lahko bi rekel ne zakonitega, temveč daleko preko običajnih 25 odstotkov.

Ko človek gleda na tako postopanje naših veleindustrij, se mu vsiljuje zla misel, da se dela vse to nekako sistematično po večini od nam sovražnih tujerodcev, kateri se okoriščajo v današnjih težkih časih, v zahvalo zato nas sovražijo, skušajo nam škoditi, na veliko našo žalost pa se poslužujejo Jugoslovansko ali Jugoslovensko d. d. itd. Pri tem jim pa služijo naši **janičarji** kot upravni svetniki, **slamnati delničarji,** ter s tem naša vrla gospoda pomaga le svojemu sebičnemu žepu in nenasitnemu tujerodnemu izkoriščanju. Tudi naša lepa Slovenija ima dovolj takih izkoriščevalcev, kateri imajo za razne upravno-svetniške posle po več desettisočev mesečnih dohodkov.

Vedno večja gospodarska stiska nam da misliti na vse tiste, ki bi s svojim ogromnim premoženjem lahko vsaj malo blažili bedo, vlečejo pa še vedno na račun bede večji hiperdobiček, ni čudno, da se v srcih zatiranih, lačnih in izkoriščanih pojavlja vedno večji gnev.

Mnogo je takih krvosesov, ki bi radi speljali to njihovo izkoriščanje na napačni tir — sovraštvo bednih do njih pa odvrnili od sebe in naprtili državi. Kaj nismo mi država?! Zato je naša sveta dolžnost razgaliti te krvosese in vse naše janičarje do potankosti, v praznino ljudske duše, ki je dobra in poštena, pa vliti pravo ljubezen do domovine (samega sebe), vsem izkoriščevalcem in izrodkom domovine pa najostrejšo borbo.

Že je bilo slišati, da so bili kaznovani branjevci in mali obrtniki po zakonu o pobijanju draginje, nismo pa čuli, da bi bil kaznovan kak veleindustrijec ali celo kartelist, kljub temu, da ne zahteva samo 25 odstotni dobiček pač pa 50—150 odstotkov in celo več.

Pravijo, da so cementarne zato podražile cement, ker se ga premalo proda? Ali je bila zato potreba stvoriti kartel — povrhu pa še rajoniranje?

Koliko časa bomo morali še trpeti tako javno izkoriščanje? Kje je zakon za razbitje kartelov?

Potreba po nujnem predlogu v narodni skupščini je že pozna — a še je čas.

Franjo Bulc, Mirna.

V ponedeljek 22. maja priredi Narodna odbrana v restavraciji na glavnem kolodvoru poslovilni večer Westfalskim Slovencem. Odbranaši udeležite se ga polnoštevilno.

V četrtek 25. maja ob 10·30 uri predava v radiu g. Boris Sancin o »Mladinskem pokretu Narodne odbrane«.

Vinko Gáberski:

Strup za nas

Celjski odvetnik dr. Fritz Zangger, ki je zase velik ljubitelj glasbe, je izdal knjigo »Künstlergäste«, v kateri opisuje vrsto dogodkov in spominov lastnega življenja. Ko prelistavamo knjigo, gre mimo nas mnogo oseb umetniškega sveta, ki so kdaj nastopale v Celju in sedele za gostoljubno mizo umetniške rodbine celjskih Zanggerjev v teku zadnjih petdeset let.

Knjiga je zeló zanimiva; pisana je v lepem slogu, vedno živahno in često duhovito. V njej se zrcali avtor, idealist in fanatik glasbe in umetnosti sploh, zlasti pa še neutolažen nemški nacionalist, ki še upa in se še boji... Knjiga zasluži, da jej posvetimo več nego nekaj vrst. Govori nam namreč, kako hudó smo pod nemškim vplivom, in kako nemški drobec dela in skrbi, da bi naša slovenska zemlja ostala vsaj »nemško kulturno tlo«, če že ne more postati politično nemška dežela.

Jasno je, da pisec imenuje vse naše kraje po nemški, in često navaja imena, da sploh ne veš, kaj pomenijo. Tako bodi onim tam zunaj dokazano, da je tu nemška krajina. Zatajiti pa le ne more »klopotca«, »potic« in »pohanih pišk« pri pojedinah in popivščinah. Osebe, ki nastopajo, so vse nemške; edina izjema je neki vpokojeni šolski nadzornik, ki se pa piše po nemški, in je baje »Slovenec starega kova«. Torej Slovenec, da bo z njim zadovoljen vsak Nemec. Zanimivo je, da se pisec na široko in še celó z Goethejem samim opravičuje, kako se je mogel sestati in dolgo baviti s slovanskimi Zikovci, ki jih sicer po vesti in vednosti silno hvali. Tipično za naše kraje pa je, kako avtor, ki je — kakor njegov rodovnik kaže — za naše razmere nenavadno čist Nemec, meni nič tebi nič proglaša za Nemca vsakogar, ki hoče sam Nemec biti. Mladi umetnik Busoni, ki je prišel v Celje kot trd Italijan, je postal pozneje »dober Nemec«. In bolgarski Saša Popov, ki je baje poudarjal svojo ljubezen do nemštva, je odšel ravno pravi čas, da ne bi bil tudi — Nemec. Vse, vse je nemško ali bi moglo biti nemško. Kaj si moremo misliti še le o nemškutarjih, ki bolestno iščejo opravičila za svoje mišljenje, ko je tako liberalen in podjeten sam Zangger, o katerem trdi nekdo v »Mariborer Zeitung«, da je »največji med velikimi nemškega drobca«? Za nas je omenjena knjiga dragocena, ker potrjuje nekaj naših trditev, ki so večno resnične. O naši veliki boli, o razjedajoči kinematografski bolezni piše:

»Kinematograf bi, ko bi kazal samo dobre filme, opravljal kaj vredno kulturno delo. Na žalost pa so dobri filmi danes samo otoki v morju »kiča«. Že pogled na razstavljene filmske slike ti pravi, kakšna topa neumnost se nudi vernikom kina. Stalno gledanje in poslušanje »šunda« je krivo, da je večji del obiskovalcev kina izgubil zmožnost ločiti dobro od slabega. Sicer bi bilo nemogoče, da se zdi tudi izobraženim ljudem film, ki je vendar na prvi pogled grd »kič«, lep in celó bajen. Jasno je, da tak človek, ki je izgubil dar presojanja, ne more več imeti resnične vroče želje po pravi umetnosti. Za mladino malega mesta, ki še ni nikoli videlo nič prvovrstnega, je kino sploh najvišje, kar se da na svetu doživeti. Ti mladi ljudje pač ničesar drugega ne poznajo, in si tudi ničesar drugega ne želijo. V večjih mestih pa je učinek malovrednih filmov glavni vzrok sedanje stiske, v kateri so vsa torišča pristne umetnosti. Nedostajanje denarja nima tu razmeroma velike vloge. Kino vendar tudi stane. Treba je samo nekolikokrat pustiti kino in že se da kupiti vstopnica za dobro gledališče ali dober koncert. A da bi to storil, to se takemu kinematografskemu gostu niti v sanjah ne zazdi, ker ne čuti več potrebe, da bi slišal kaj prida. Brez dvoma je med najvažnejšimi nalogami nacionalne vlade v Nemčiji ta, da očisti kino in teater z železno metlo vsega kiča, in da poskrbi, da se bo nudilo narodu samo dobro in lepo. Ker pa srednjeevropski kinematografi kažejo skoro samo nemške filme, bi tako čiščenje v Nemčiji prineslo blagoslov tudi Avstriji in našemu kraljestvu.«

Tako je; popolnoma prav! A kaj še le naj porečemo mi, ko kino že Nemcem toliko škodi? Dne 24. aprila je celjska »Nova Doba« objavila članek, s katerim tolmači pomen »Ufe« in njenih filmov za naš narod. Povedala je, da stoji za »Ufo« Hugenberg s svojo nemško nacionalno stranko, katera dobiva iz Jugoslavije za svoje filme milijone in milijone. Jasno je, da se je morala postaviti za nemške filme in za »Ufo« celjska »Deutsche Zeitung«, ki je povsod tam, kjer je treba podpirati znani nemški »Drang«, in ovirati razvoj in okrepitev Jugoslavije.

Omenjeni list piše tako-le: »Kinematograf je poslovno podjetje, in občinstvo hoče za svoj denar svoje imeti. Zato se kinematografar trudi pridobiti umetniško kaj vredne filme, ki se ne samo pri nas, ampak povsod po svetu silno dopadejo. Nemška produkcija filmov je pač danes nedosegljiva in celó Amerikanci, ki so vendar dobri poslovniki, sezajo po nemških filmih, katerih nedosežena tehnika in umetnost je v svobodni tekmi daleč pred drugimi. Ko bi druga filmska podjetja nudila toliko tako dobrega kakor tehniško in umetniško visoko razvita »Ufa«, bi bila ta v tekmi že davno podlegla. Tako je pri vsakem podjetju, ki mora javno vsak dan dokazovati, da li si more občinstvo pridobiti in ga držati.«

Razmere so take, da bi nam bilo stališče dano že s samim izvajanjem omenjenega nemškega lista, tudi ko bi ne govoril Zangger, ki je človek okusa in pa takta, ki ga list nima. Zato se pa ne moremo načuditi okusu, taktu in poslovni morali naše Zveze kulturnih društev, ki daje našim kinezarjem pilul, ki zastrupljajo v njih vse, kar je lepega, dobrega in narodnega. In to vse zavoljo dobičkaželjnosti nekaterih pitanih, a še vedno lačnih ljudi.

Dr. Zangger se boji, da bi znal kino, ki je pri nas zaveznik nemštva, nemštvo razjesti in škoditi njegovi kulturi, pa pravi: »Ker je naša nemška kultura edincato globoka in velika, nam izgube te najvišje dobrine ne bi moglo nič nadomestiti, najmanj pa še stapljanje z malim narodom; zato se moremo obdržati samo in edino z globoko zajetim občevanjem z nemškim duhom, ki nam sveti zlasti iz nemške umetnosti kakor Najsvetejše iz solnčnokrasne monstrance.« — Rekli bi, da je res tako. A kaj bo z nami, ko toliko občujemo s tujim duhom, ki še niti zase ni dober?

Na žalost mi ne moremo biti nekih pojavov tako veseli, kakor jih je avtor knjige vesel. Pri nas je samo mrtvilo, dočim pisec živahno pravi: »Že buči očiščujoči vihar po vseh nemških krajinah. Zdi se, da nastajajo strahotne reči. Milijoni nemških duš so razkuženi in polnijo jih nove žareče struje življenja. Smemo li upati, da doživimo dan brez primere, ko bo ves naš narod po dolgih strašnih blodnjah zopet našel pot v Gralov grad svetega nemškega duha?«

»Zares, brezmejna je v temni noči zvestoba naše male družine, ter se je že tisočkrat izkazala kot svetla luč, katere glorija in sij v zgodovini naše manjšine nikoli ne obledi. Naši na žalost že zelo predrugačeni mladini pa bodi ta čudežna zvestoba plamteč poziv, da se naj ne da zbegati sovraštvu, stiski in krivim bogovom sedanjosti in da jim ne podleže, ampak da ostane neomajno zvesta starim svetim idealom: Narod in domovina!«

Tako pravi Zangger. Mi pa pravimo, da se morajo razmere pri nas ozdraviti in tako spremeniti, da bo naš narod tak, da si po okusu sladkega strupa ne bo več želel, in da ga ne bo maral, ko bi mu tudi po sili vlivali, kakor delajo sedaj.

Da se ne pozabi

Prinašamo nekoliko komentarja k dopisu, katerega je pisal duhovni svetnik Janez Kalan g. župniku Barletu, in so ga čitali naši naročniki v predzadnji štev. lista. Predvsem je treba podčrtati ne baš dostojni in lepi ton pisma, ki kaže, da gotov del naše duhovščine sleji kot prej očividno namenoma zamenjava vero in cerkev in da priznava pravzaprav le cerkvi pravico zastopati narod tudi v povsednih stvareh. Kdorkoli ne priznava tega principa, ta je odpadnik, ta je sovražnik cerkve, ta je lump, ki seveda ne spada v nebesa. Niti enega poštenega kristjana ni med vsemi onimi, s katerimi je sodeloval in sodeluje g. župnik Barle v svojem nacionalnem delu, vsi ti so brezverci, katere je treba preganjati in zaničevati, kajti cerkev je več kot narod in država. Vsi oni pa, ki so prišli v konflikt z veljavnimi zakoni naše države, vsi ti so najboljši krščanski možje, najboljši možje našega vernega ljudstva, predstavniki vsega našega naroda itd., kratkomalo ljudje, katerim je že živim zagotovljeno mesto v nebesih.

G. svetnik Kalan je eden izmed vodij treznostnega pokreta, pogrešamo pa te lepe čednosti in lastnosti v njegovem pismu. To ne kaže one treznosti v presojanju najtežjih in najbolj odgovornih dogodkov v življenju našega naroda in naše države, ki bi bila tako nujno potrebna, zlasti vsem onim, ki se z dnevnimi razmerami ne morejo oz. nočejo strinjati. Vsi ti gospodje žive očividno še v časih kranjskega deželnega odbora in ne morejo pozabiti blagoslovljene dobe, ko je bila bivša Kranjska vladana večinoma po duhovnikih kot glavnih zastopnikih in predstavnikih takrat vsemogočne SLS. G. svetnik Kalan opozarja na primer nemških škofov, ki so nastopili proti onemu nemškemu nacionalizmu, kateremu je narod več kakor vera. Nastopili so nemški škofje, ko pa je Hitler pokazal svojo pest, so hitro našli kompromis in danes blagoslavljajo ono, kar so proklinjali prej. Če pritegnemo še primer Vatikana in fašistično Italijo, potem mora v vsem tem videti vsak trezen človek dokaz, da se zna tudi vojskujoča cerkev prav dobro prilagoditi vsakokratnim političnim razmeram in da zastopa dosledno princip: naslanjaj se vedno na močne bataljone.

Čemu bi naj bila izjema samo pri nas? Očividno zato, ker gospodje še ne vidijo močnih bataljonov, ker gospodje še vedno upajo, da bodo s pomočjo vere in cerkve zavojevali ne samo duše, marveč tudi misli našega naroda in jih usmerili tako, da bomo imeli že na zemlji raj. Bojimo se, da je ta sol pokvarjena in da bo juha, ki si jo bodo gospodje solili s to soljo, zelo grenka. Gospodje pozabljajo, da živimo danes v letu 1933 in da se razvijajo dogodki z uprav filmsko naglico. Kar je bilo včeraj res, je danes že neresnično. Poglejmo Španijo. Proti komu se je najprej obrnil srd mase, ki je stoletja in stoletja sledila slepo svojim duhovniškim voditeljem kot božjim namestnikom in sploh ni upala misliti kaj drugega kot to, kar je slišala iz ust svojih duhovnikov. Ko pa je ta masa začutila malo prostosti, je takoj udarila po svojih pastirjih in jih razgnala. Ne pomaga nič pisanja po listih, prorokovanje propasti te in druge države, življenje gre svojo pot, pod pritiskom tega življenja se bodo morale menjati tudi miselnosti, ki zvene iz obravnavanega pisma.

Posebno pa je treba poudariti eno. Pisec je katoliški duhovnik, je torej zastopnik stanu, ki si prisvaja izključno pravico vzgajati našo mladino. Kakšna naj bo mladina, ki bo vzgajana v taki šoli! Če bo mladina slišala, da so vsi oni, ki ne trobijo v rog g. Kalana, **lumpje, zločinci in izvržek človeštva**, že naprej obsojeni v pekel, potem pač ne bomo mogli reči o tej mladini, da je vzgojena po temeljnem principu Kristusovega nauka, ki pravi, da moramo ljubiti svojega bližnjega kot samega sebe. Kje je farizejstvo, ali pri onem, ki ima svoje versko prepričanje zasidrano v srcu, živi pošteno in častno, priznava pa tudi svoje obveze napram narodu in državi in je toliko samozavesten, da v delu za narod in državo ne vidi nobenega nasprotstva s Kristusovimi nauki? Ali pa pri onem, ki ruši s sklicevanjem na Kristusove nauke in na verski čut našega naroda ono težko delo za narod in državo, ki se še nikdar in nikjer ni vršilo v tako težkih prilikah, kot se vrši pri nas?

Odbijajoč je fanatizem, ki veje iz vrstic tega pisma. Izdajalci in Judeži so oni slovenski duhovniki, ki so šli v Beograd z deputacijo izročit našemu vladarju udanostno adreso, najboljši krščanski možje pa so oni, ki so bili sojeni v šenčurskem procesu. Sokolstvo kvari mladino! V naši državi je katoliška cerkev preganjana! O tem ne more biti dvoma, saj pišejo tako nemški listi. Če bi človek ne živel doma in ne videl od blizu, kako ne ravno slabo se godi našim duhovnikom, da ni nihče izmed njih preganjan, da uživa polno zaščito države in ljubezen naroda vsak, kdor zna ločiti vero in politiko, ta bi gotovo verjel tako apodiktičnim trditvam gospoda svetnika kot prvaka našega treznostnega pokreta. Ker pa mi vse to vidimo na lastne oči, naj nam gosp. svetnik oprosti, če trdimo, da ni zapisal resnice. In če je to netočnost zapisal v pismu na svojega duhovnega sobrata, ki živi med nami in kljub svoji popolni treznosti gotovo še ni mogel konstatirati, da bi bila vera pri nas preganjana, potem lahko mirno sklepamo, da je pisec še mnogo manj točen v izjavah, ki jih podaja drugim, o prilikah v naši državi manj informiranim poslušalcem. Odkod črpajo nemški listi izmišljotine o preganjanju vere v naši državi? Ne trdimo, da iz ust g. svetnika Kalana, jasno pa jih črpajo iz ust enako mislečih ljudi, saj vemo, da g. svetnik Kalan v tem svojem napačnem naziranju ni osamljen med svojimi duhovnimi sobrati.

Cenimo vero in cenimo duhovščino, toda zadnji čas je, da tudi naša duhovščina krene z dosedanje poti in se podredi interesom naroda in države. Če je to storil Vatikan v Italiji, kjer se vrše na ljubo fašističnemu pokretu in nasilnemu asimiliranju naše manjšine pred očmi Vatikana največja nasilja nad našim ljudstvom, pa najvišji cerkveni dostojanstveniki kljub temu proglašajo nosilca vsega tega nasilja kot »od Boga poslanega«, potem kot preprosti nacionalisti res ne razumemo, kako se more naša duhovščina upirati volji našega vladarja in idejam 6. januarja 1929, s tem pa tudi volji vseh onih, ki so za to državo v resnici delali in krvaveli. Gospod svetnik Kalan naj nam dovoli vprašanje, kam vodi ta pot in ali ne bo ravno vera največ trpela, če ne bo naš katoliški kler spremenil svojega naziranja. Vsaj 99% onih, ki prisegamo na idejo enega naroda in ene države, nas je v srcih vernih, spoštujemo vero in cerkev, spoštujemo tudi duhovnike, toda kot namestnike božje samo, kadar vrše svojo službo. Kadar pa ne vrše svoje službe, takrat so za nas ljudje kot smo vsi drugi, kadar se pa spuščajo v zadeve dnevne politike, so pač pristaši in agitatorji enega izmed političnih naziranj, pa prav nič več.

Bilo bi žalostno in obupno, če se ne bi pojavljala trezna in premišljena struja tudi že med našimi svečeniki. Znano nam je, da narašča število pripadnikov te struje in da obstoja ta struja iz najboljših duhovnikov. In vsak duhovnik, ki je čital pismo g. svetnika Kalana, si je moral staviti vprašanje, kam bo prišla vera, če se jo bo vpletalo v razne procese in če se bo označevalo za izdajice aktivne duhovnike, ki so gotovo na svojih mestih, pa niso storili nič drugega kot to, da so se šli klanjat svojemu narodnemu vladarju. Kar je bilo dopuščeno pod Avstrijo, je menda tudi sedaj. Če je bilo klanjanje apostolskemu Veličanstvu samo ob sebi razumljivo in nujno potrebno iz verskih in cerkvenih razlogov, potem je to še bolj potrebno danes, ko se klanjamo svojemu domačemu, narodnemu Vladarju kot prvemu Jugoslovanu, kot predstavniku svoje narodne države.

Če bi ne spoštovali vere in cerkve, bi morali biti veseli pojavov kot je obravnavano pismo. Tako pa moramo javno protestirati proti takim izlivom nestrpnosti in opozoriti, da nismo več v časih, ko se je lahko klicalo vladarje v Kanoso in ko se je lahko izreklo prokletstvo nad celimi narodi in državami. Taka sredsta ne drže več danes. Kam pa vodi odpor proti državnim oblastim, kaže zadnji primer, ko so kmečki fantje vrgli »nedolžno poleno« skozi okno v stanovanje ne dovolj katoliškega upravitelja. Kaj morejo kmečki fantje za to, če je to nedolžno poleno eksplodiralo in ogrožalo življenje 3 ljudi? To je vendar povsem nedolžna šala, katere se ne more vzeti resno! Tudi take »šale« so plod mentalitete, ki veje iz obranavanega pisma. Kaj bi rekel g. duhovni svetnik Kalan, če bi si mi brezverski nacijonalisti dovolili podobno »šalo«?

Nismo se doslej pečali posebno veliko z delovanjem bivše SLS, ker smo mislili, da bo vendar prevladala treznost. Danes pa lahko ugotovimo in to ne morda v zvezi z obravnavanim pismom, marveč na podlagi raznih dejstev, da se je politična borba prenesla na cerkveno in versko polje. Kaj naj rečemo, če je mogoč slučaj, ko katoliški duhovnik z Najsvetejšim v rokah javno pokaže zaničevanje poštenemu nacionalnemu delavcu s tem, da ne blagoslovi tega poštenega nacionalista, čeprav izkaže čast Najsvetejšemu, marveč mu pokaže hrbet in vzbudi v srcih nepoučenega ljudstva prepričanje, da je treba Najsvetejše skrivati pred kužnim pogledom tega nacionalnega delavca, ki ni storil prav nič drugega kot to, da vzgaja mladino v duhu narodnega in državnega edinstva? Našteli bi lahko še mnogo podobnih primerov, zadošča naj ta. Kdo je v takem primeru bolj prizadet, ali pošteni nacionalni delavec ali pa vera?

Ob zaključku le še to. Politično vodstvo bivše SLS išče možnosti, kako bi rešilo sebe in svoje pristaše iz one osamljenosti in brezpomembnosti, v katero je prišla bivša SLS po lastni krivdi s 3. septembrom 1931. Poskusi so se doslej ponesrečili in prepričani smo, da se bodo morali gospodje generali bivše SLS prepričati, da je doba blejskih paktov minila enkrat za vselej. Tam torej nastopa iztreznjenje pod silo razmer. Upamo, da ne bo treba pri nas postopanja a la Mussolini in Hitler za iztreznjenje v vrstah onega duhovništva, ki ne zna ločiti verskih in posvetnih stvari.

JAVNA VPRAŠANJA

1. Ali je g. Frelih odložil predsedstvo »Prvega društva hišnih posestnikov« in kdo je sedaj predsednik?
2. Koliko plača društvo za prostore g. Frelihu na leto?
3. Ali dobiva predsednik društva kako funkcijsko doklado?
4. Koliko so znašali potni stroški g. predsednika Freliha v letu 1932?

Prosimo za točen odgovor.

PREJELI SMO IN PRIOBČUJEMO

V št. 18 »Pohoda« z dne 6. t. m. vprašujete mene in obč. svetnika ga. Rada Hribarja, kaj nama je bilo dalo povod za podpis vloge na takratnega bana Dravske banovine ing. Serneca z dne 8. maja 1930 in kakšen uspeh je imela ta vloga.

Da mi kdo ne bi mogel očitati nevljudnosti, se usojam na tako oblikovano vprašanje v svojem imenu odgovoriti to-le:

Poleg mene je omenjeno vlogo podpisalo še 14 obč. svetnikov. Cenjeno uredništvo torej lahko na vsakega izmed teh obč. svetnikov stavi isto vprašanje in bo prejkone dobilo isti odgovor. Vloga, ki nosi naslov »opozoritev in predstavka«, opozarja gospoda bana na tedanje občinsko gospodarstvo ter prepušča preceno in ugotovitev v vlogi izrečenih očitkov na račun tega gospodarstva preudarku gospoda bana. O uspehu te vloge ne vem dosti odgovora. Vem le to, da je gospod ban ing. Sernec vlogo predložil ministru notranjih del. Glede uspeha vloge se je torej treba obrniti na drug naslov.

S tem bi bilo vstreženo želji, da odgovorim na točno obeleženo vprašanje. Le, ker nagib za to vprašanje spravlja v nekako zvezo zaupnico, ki jo je župan g. dr. Puc prejel na seji kluba občinskih svetnikov dne 2. januarja 1933 in katero zaupnico sem tudi jaz podpisal, naj pojasnim, da sem podpisal zaupnico potem, ko je gospod župan mogel razpršiti vsak dvom glede utemeljenosti govoric, ki so se trošile po Ljubljani v poslednjem času in z ozirom na katere govorice se je predlagala zaupnica.

Z odličnim spoštovanjem

dr. Ravnihar.

PRED KONCEM ŠOLSKEGA LETA

Na energičen poziv prosvetnega ministra so morali rektorji naših univerz izdati posebne odredbe proti raznim agitatorjem in hujskačem, ki so s svojimi komunističnimi in drugimi programi motili znanstveno delo in studij na naših vseučiliščih. Odredbe so zelo mile in jih bo treba najbrže poostriti. **Na vsak način univerza ne sme biti več prizorišče protidržavnih demonstracij. Vsak tak pojav je treba v kali zatreti.** — Za politiko in agitacijo je prostora drugod dovolj — univerza je hram znanosti in vede. Še energičneje pa je treba napraviti konec vsaki taki agitaciji na srednjih šolah. Ni nobena skrivnost, da so komunistični agitatorji segli tudi med srednješolske vrste. Dokaz, kam vodi zboljševiziranje srednješolske mladine, nam je nudil oni koncert v Mariboru, o katerem je poročalo tudi dnevno časopisje. Od komunističnih vodij nahujskani mladiči so se vedli pri koncertu, kjer so peli njihovi šolski tovariši, tako, da bi bila morala šolska oblast takoj napraviti red. Vsako opravičevanje takih dogodkov je odveč. To je bila javna komunistična demonstracija v koncertni dvorani. Kolovodij bi ne bilo težko ugotoviti. Ako nečemo, da se izgublja mladina v protidržavnih skritih krožkih, je treba postopati brezobzirno. Gimnazije je treba očistiti ljudi, ki zapeljujejo mladino na napačna pota. Bližamo se koncu šolskega leta. Zdaj je čas, da se odstrani vse, kar ne spada v našo državno šolo, kjer je nacionalna vzgoja prva stvar. Ljudi, ki agitirajo proti petju državne himne in se posmehujejo vsemu, kar mora biti vsakemu, predvsem mlademu državljanu sveto, je treba odstraniti iz šole. Profesorski zbori in direktorji so odgovorni za to, kar se godi na naših srednjih šolah, zato je treba energično zatreti vsako protidržavno agitacijo, ki se pojavlja v raznih oblikah...

»SPAR- U. VORSCHUSS-VEREIN CILLI

registrierte Genossenschaft mit unbeschränkter Haftung« ima še leta 1933 tak samonemški kovinski pečatnik. Naši državni uradi pa sprejemajo tako zapečateno pošto in vrečice z denarjem, ki kažejo tak voščen pečat.

Z obhodov

Jesenice

PRILIZUNI

Slovenski punktaši so nam svoj čas prinesli v modo zelene kravate, katerim pa ni bilo usojeno dolgo življenje, ker so bile precej »drage«. Zdi se nam pa, da so klobuki z zelenim trakom in gamsovo dlako mnogo cenejši. Včasih smo jih videli samo pri nemškem in nemčurskem osobju tukajšnje tovarne, zdaj pa so se začeli dičiti z njimi tudi naši gospodje tu in v bližnji okolici. Vprašamo jih: Ali Vam je res tako neznansko moderno vse tisto, kar vidite na švabskih buticah? Če kaj kmalu ne boste prenehali s to modo, bomo to, kar danes samo slutimo o Vas, smatrali za resnico: da se prilizujete svojim valpetom za ceno svojega narodnega ponosa! Saj — do tal se jim že priklanjate!

NEKEMU MLADENIČU ZA KLOBUK

Že večkrat smo srečali nekega mladega gospoda na cesti z Jesenic proti Javorniku, ko se je zabaval v družbi mladih švabskih in nemčurskih puhloglavk. Nič ne bi imeli proti temu — saj gospodič sam ne govori nemško, ker ne zna, pač pa se nam čudno zdi, da dopušča nemoteno in tako glasno nemško regljanje, ki mora izzvati vsakega nacionalista. Če bi se gospodič rad nemško naučil, naj gre drugam, na javni cesti za to ni prostora! Če bo svojo narodno čast še kdaj tako branjevsko prodajal, ga bomo navedli z imenom. Mlečnozobe punčare naj si pa tudi zapomnijo, da je to zadnji opomin tudi njim!

OPOMIN

V neki okoliški gostilni smo nedavno čuli »jodlati« nekega gospoda, ki je funkcionar v nekem narodnem društvu in povrhu še državni uslužbenec. Želimo v njegovem lastnem kakor narodnem interesu, da je bilo to prvič in zadnjič!

Prav tako opominjamo neko gospodično, naj ne išče srčnega prijateljstva pri privandranih inozemcih. Mislimo, da je naših še bolj postavnih jugoslovanskih fantov dovolj na razpolago in če je katerega vredna, ga bo prav lahko dobila.

Celje

VEČNO HVALISANJE

V Celju je doma nemška pisateljca Alma M. Karlin, ki je hodila osem let po svetu, in je sedaj v petih letih spisala ali z raznimi pripomočki sestavila menda osem različnih knjig, ki jih založništvo s svojimi reklamami zelo hvalijo. Ne da bi hoteli kaj omalovaževati, moramo vendar omeniti, da sme vsakdo, ki si od reklame ne da vplivati, imeti o vsaki reči svoje mnenje. Tako bodi ugotovljeno, da smo čitali v nemškem jeziku že tudi kaj bolj samoniklega, krepkega in manj na efekt osebe preračunanega. Saj morda res niso vse knjige dolgovezne in dolgočasne, a to kar je rekla uljudna Selma Lagerlöf, da je avtorica zrela za Nobelovo nagrado, bo menda kompliment ženske ženski. — Pri nas, ki vse tako radi posnemamo, so nekateri časniki prav na široko pisali o pisateljici, ki je nam že tudi predavala, seveda v — nemškem jeziku. Ta teden jo je zopet na široko hvalil »Obzor«, in za njim na kratko »Slovenec«. Oba pravita, da pisateljica sramežljivo priznava, da je po očetu nekako slovenskega pokoljenja. Je pa tako, da je njen oče sploh bil Slovenec, isotako pa tudi njena mati, ki je bila hči slovenskega notarja Mihalaka. Bila je učiteljica in je še na svoja stara leta lepo slovenski govorila. Hčerka pa zna vse mogoče jezike, a slovenskemu se ni marala priučiti. In sedaj si jo skušamo tako solzavo svojiti! — Mi smo čudni ljudje. Joe Jelušić, Istran, je vzbudil pri nas več pozornosti nego bel medved, sedaj je pa predsednik nemško-nacionalnih književnikov na Dunaju in se smeje — norcem, ki mu delajo reklamo, ker je moda taka...

VČASI SE JIM ZAREČE

Celjski Nemec dr. Fritz Zangger je izdal knjigo »Künstlergäste«, v kateri je za nas dragoceno priznanje. Celjski Nemci in tisti, ki se imajo za Nemce, vedno trdijo, da se jim je s prevratom dogodila velika krivica, ki jih je uničila. Pa čujmo, kaj je dr. Zanggerju zdrknilo s peresa o celjskem nemštvu. On namreč pravi, da so včasi vse nemške prireditve bile dobre, in da so zlasti še koncerti lepo uspevali; sedaj se pa jedva kaj napol posreči: **Ni več oficirjev in nad polovico Nemcev se je odselilo.** Tako! Da ne bo krivice, dodajmo uradno izkazanemu številu Nemcev (1931) nekako tretjino, pa jih dobimo okrogel tisoč duš. K temu tisočaku dodenimo nad polovico, recimo še entisočpetsto, ki so se baje odselili pa imamo 2500 Nemcev. (Oficirjev, zdravnikov in uradnikov tistih dveh bataljonov ni vredno šteti, ker niso bili vsi Nemci, in ker je število Nemcev z liberalno odmerjeno nadpolovico že itak prekoračeno.) — Tako trden in zanesljiv Nemec sam priznava, da je bilo celo v dobrih, starih časih nemštvo — manjšina, da so zunanje obilježje nemštva vzdrževali uradniki in vojaki. Ko je po prevratu bilo konec pritiska in pretenj, so začele množice prehajati na slovensko stran. In če bi danes mi nekoliko pritisnili, bi ostalo le še nekaj pravih Nemcev, ki jim nikdo ničesar noče...

PO 14 LETIH NAŠE SVOBODE

imamo še vedno pri mestni plinarni v Celju vodečo osebo, ki pravi, da ne zna slovenski in prosi v razgovoru s slovenskim trgovcem, da govori z njo nemško. Brez komentarja?

Maribor

ZNATI JE TREBA

Te dni bi se morala vršiti konferenca o jugoslovansko-avstrijskem obmejnem kolodvoru in o skupni carinarnici v Mariboru. Iz Avstrije čujemo, da bi bili tam zadovoljni, ko bi Jugoslovani zgradili v Mariboru poslopje za skupne urade, pa tudi za stanovanja avstrijskim uradnikom. Stavili so pa takoj pogoj, da morajo biti stanovanja za rodbine, in da bo teh štirideset. Teh štirideset uradnikov bo imelo toliko in toliko otrok, in za te otroke mora biti nemška šola, ki jo naj da — Jugoslavija. Mhm. Čudno, čudno, da že sedaj vejo, da med uradniki ne bo nobenega samca, da bo vsak uradniški zakonski par imel otroke, in da ne bodo staršev, ki jim bodo otroci doraščali za šolo, nikakor premeščali v Avstrijo, da bi jim olajšali šolanje. — Nazadnje še znamo v Mariboru dobili šolsko palačo, kakor smo jo baš sedaj v Beogradu. Potem bo pa seveda treba naloviti otrok, da ne bo prazna.

MARIBORSKO SAMARITANSTVO

Ako čitate (seveda tudi slovenske) časopise, odnosno vesti iz Maribora, boste opazili, da se neprestano in neprestano ponavljajo slavospevi na naše reševalno društvo s silno natančno statistiko, v koliko in koliko slučajih je to društvo interveniralo: koliko bolnikov zvozilo v bolnišnico, koliko ranjencev pobralo po cestah, koliko porodnic spravilo v porodnišnico itd. itd. Poleg tega ti naši samaritani neprestano proslavljajo kake obletnice, odgrinjajo spominske plošče itd. itd.

To je vse dobro in prav, in kar se tiče silne množice »slučajev« brez dvoma tudi res. (Čeprav imamo vtis, da se iz n. pr. Ljubljane niti od daleč toliko tega javno ne poudarja.) Toda povedati je že treba eno: Poleg nekaterih športnih, pevskih (tudi marksističnih) in kulturnih društev je mariborsko gasilno in ž njim združeno reševalno društvo še danes (po čigavi zaslugi ali krivdi je drugo vprašanje) najjačja nemška, in sicer popolnoma nemška postojanka z nemškim poveljevalnim, poslovalnim in seveda tudi občevalnim jezikom. In če vse to mirno trpimo in prenašamo, če ta nemška veletrdnjava uživa vso blagonaklonjenost in podporo od strani občine, če jo tudi državne oblasti po svojih predstaviteljih pri prav vsaki priliki počaščajo s svojim obiskom — potem je najmanj, kar za vzdarje lahko pričakujemo, da gospodje gasilci in reševalci vrše svojo dolžnost, ne da bi si morali mi od ganotja še solze brisati!

PRED SVOJIM PRAGOM!

Na shodu, ki ga je za nedeljo 7. t. m. v Mariboru sklicala Narodna strokovna zveza in ki bo, upajmo, ne samo po svoji silni udeležbi, temveč tudi po navdušenosti, ki je množice kar stresala, v resnici postal »začetek brez konca« za narodno prebuditev našega mesta. Na tem shodu je spregovoril tudi poslanec dr. Pivko nekaj kratkih, a zato tem bolj tehtnih besed. Smisel teh lepih in žal tudi zelo umestnih naukov pa je bil ta-le: »Že prav, prijatelji, da priporočate drugim, naj sami govorijo doma, v gostilni, na cesti, povsod slovenski; lepo tudi, da naj udeleženci vplivajo i na svoje žene, otroke, prijatelje, prijateljice v tem smislu, toda najprej je treba začeti pri sebi.«

Zdelo se nam je potrebno te besede še »črno na belem« v spomin poklicati...

DVOJNA MERA

V Mariboru je, kakor znano, močna industrija. Skoraj vsa ta industrija, vsaj bolj težka, je v rokah tujcev. Ti tujci se zopet delijo na dve neenaki polovici: ogromna večina nima in ne išče nikakih stikov z našim slovenskim življem in našim narodnim življenjem, dočim se zastopniki drugega manjšega dela skoraj vedno udeležujejo naših prireditev, celo strogo nacionalnega značaja, podpirajo naše ustanove, imajo za žene zavedne Slovenke, so vpisali otroke celo v Sokola.

Toda kaj vedno znova doživljamo: če je kdo po časopisih ali po shodih javno in imenoma napaden, je gotovo, iz te druge, vsaj »benevolentne« polovice!

Zato, ker so ti najhujši izkoriščevalci našega delavca? Pozitivno vemo, da to vsaj pri večini teh delodajalcev ne drži. Zato, ker je njih približevanje sama hinavščina in je »neizprosna značajnost« bolj simpatična? To je s filozofskega stališča zelo spoštovanja vredno, ali pametno najbrže ni, ne glede na to, da bi bilo vendarle lahko celo krivično.

Kaj pa, če bo celo to, da nam le oholi prezir popolnoma tujih mogočnjakov bolj imponira? Da smo torej z ljudmi, ki prihajajo radi med nas, postali že tako »domači«, da je le naravno, če si jih od časa do časa malo »privoščimo«?...

Bojim se, da to ni prava pot, in samo zato sem se oglasil.

Dolnja Lendava

ŠE O NARODNI RABOTI

Po uradni statistiki imata župniji Lendava in Dobrovnik veliko slovensko večino. V cerkvah pa vidimo čisto drugo lice. Obredi, procesije se vrše menda le samo v madjarščini, tudi če se jih udeleže oficielno uradi. Križev pot je madjarski, ravno tako nagrobni spomeniki na pokopališčih z redkimi izjemami in še to so navadno le prišleki. V Lendavi se čita maša za Slovence ob nedeljah ob 9. uri, katero poživi »Soča« s petjem, da ne izgleda tako revna. Glavna maša je seveda v obeh župnijah madjarska. Čudno se nam zdi, zakaj mašuje slov. katehet v mali samostanski kapeli, kamor je dostop nemogoč radi pomanjkanja prostora. Ali res ni najti v cerkvi primernega časa?

Neki renegati so tajno pobirali plebiscitne podpise za madjarsko šolo in so pridno podpisovali tudi ljudje brez otrok. Tak postopek je menda zabranjen, pa opozarjamo nanj oblast. Kakor pri delitvi agrarne zemlje, so našli »lojalci« zaščitnike, ki so intervenirali v njihovem smislu. Še več. Madjari so se posluževali pri madjarizaciji slov. elementa janičarjev, slovenskih otrok, ki so jih vzgojili v svojih internatih v strogo madjarskem šovinističnem smislu. Seveda je marsikak tak renegat v naši državi moral iti iz Prekmurja. Škoda, da ne več! Naši vedno kompromisni »vodje« si želijo take rase nazaj in ji obljubujejo svojo pomoč. Lepo bratstvo, morda se zjedinijo še na revizijo! Težko je zadostno ožigosati tako sramotno raboto. Obsojamo to efijaltstvo, s prezirom gledamo nanj in opozarjamo narodno javnost, posebno pa narodna društva, ki naj z možatim in neustrašenim delom dokažejo svrho svojega obstoja. Bil Peter ali Pavel, kdor se brati z narodnimi nasprotniki in je pod njih vplivi sposoben najpodlejših denuncijacij, ne spada več v pošteno družbo, napram njemu mora izginiti vsak obzir!

ODGOVOR M. KRAJINI

Mesto jezuitskega zavijanja stvari bi bilo umestneje, da odgovori M. K. na »Pohodov« članek od vel. sobote na vsa tu točno navedena dejstva. »Narodno delo se ne očituje v besedičenju, ampak v stvarnem delu«, trdi dopisnik in njegovi vredni sobesedniki. Glejte, da že enkrat po 15 letih svobode vržete iz prekmurskih hiš hohenzollerske, habsburške, turške in ogrske malike, znak naše narodne sužnosti. Obsodite sestanke, na katerih se v znojni muki išče razlogov, kako bi se preprečilo razvitje državne zastave. Pokažite jo s ponosom kot čuvarico meje zemlje lačnemu sosedu in mu recite v obraz, da ne bo od nas nihče delal revizionističnih romanj k Matji Hungariae v Gaborhaza. Odločno odgovorite izzivačem preko meje, naj ne iščejo med nami renegatov, ki bi delali na odcepljenju Prekmurja. Izbacite iz svoje sredine vsakogar, ki si upa za Judeže groše ali za katerekoli kost deliti tujcem rodno grudo. Tu gotovo ne bo najti »pozitivnih osnov za dober kompromis«. Strašenje s prekmurskim ljudstvom pa opustite, kajti resnica je, da bi brez njegove odpornosti po njegovih »vsiljenih zagovornikih« bilo Prekmurje že zdavnaj popolnoma pomadjarjeno.

STRELSKA DRUŽINA

za Škofjo Loko je bila ustanovljena 27. aprila t. l. Udeležba na ustanovnem občnem zboru je bila dokaj številna. Izvoljen je bil prvi odbor, od katerega pričakujemo, da prične čimpreje z delom.

Jugoslavija je dežela večnega sonca, večnega snega, plodnih ravnin in strmih planin!

Miha Gradež, Jesenice.

JANEZ IZ KOVAČNICE

I.

Kovač Klun si je segel za usnjeni predpasnik, izvlekel velik robec in si obrisal pot, ki mu je oblival obraz, vrat in ves život. Nato je z dolgimi kleščami pograbil daljši kos železa in ga porinil v žareči ogenj.

Okoli Janeza, ki je bil velik in močan, je vse kovalo, vse delalo, se vse znojilo. V kovačnici je gorelo veliko ognjev in rdečilo in mehčalo železo. Veliko težkih kladiv je s truščem udarjalo na mogočne podstavke in stresalo očrnela tla, še bolj pa odimljeno, pošastno stavbo. Znojna telesa mladih in starih, stasitih in izžetih kovačev so se pripogibala ob nakovalih, udarci mnogih rok so zveneli kakor mogočna godba dela, okrepljena z redkejšimi, a silnejšimi udarci velikih, z vodno močjo gnanih kladiv. Na vseh straneh so prasketale in odletavale iskre, pekoči odpadki razbeljenega železa, po katerem so padala kladiva.

Janez je čakal, da se je njegovo železo ogrevalo. Trenoten oddih mu je povrnil nekaj moči. Z živim, ostrim pogledom je obšel hrupen vrvež v kovačnici in kmalu zgrbančil od znoja in saj umazano čelo.

»Kaj ti visi na duši?« ga je vprašal mlajši kovač Simon Ogrič, ki je na najbližjem nakovalu uravnaval tanko os in se previdno, z opreznostjo približal Janezu.

»Veliko preveč, da bi kar takole na kratko dal od sebe tisto, kar premišljujem,« je odgovoril Janez in obrnil železo v ognju.

»Kaj modrijaniš takega?«

»Težke reči so nad nami. Ali nič ne gledaš okoli sebe, fant? Ali ti nobena skrb ne jemlje spanja in ne mori srca?«

Janez je pogledal fanta tako zelo, da je povesil glavo in se kakor v zaslombo pred težkimi vprašanji še bolj oprijel klešč in kladiva. Ničesar mu ni odgovoril. Janez se je ozrl po drugih kovačih, vsakega posebej je predrl z očmi, vsakega zase je vzel na tehtnico svojih misli. Vsi so se mu zazdeli kakor mlad fant pred njim. Vsi so bili samo znojni in zmučeni, malokdo je pa imel od težkega premišljevanja razorano čelo.

V kovačnici je hrup kovanja nenadoma postal večji in tempo dela silnejši. Vsi kovači in njihovi pomagači so še vestneje izvrševali svoj posel, nihče ni nikogar po nepotrebnem ogovoril, vsaka beseda je veljala samo delu, vsak gib posvečen samo njemu.

Med vrati je stal ravnatelj kovačnice in nekaterih drugih oddelkov v tovarni, zgrbančeni in koščeni Körner. Z zeleno vodenimi očmi je gledal na podložne mu kovače in si mašil ušesa pred neprijetnim ropotom. Za njim se je pojavil debelušast kovaški mojster Beniger in mu z veliko uslužnostjo razlagal in kazal započeta dela v njuni bližini. Körner je godrnjal in prikimaval, kratko spraševal in stopal v mojstrovem spremstvu po kovačnici. Ko se je je nagledal in mu je tudi zakajeno, dušeče vzdušje začelo presedati, je odšel v pisarno. Mojster je pa ostal pri svojih delavcih in jih nadzoroval. Najbolj se je pomudil pri največjem vodnem kladivu, kjer so naporno, ob hudi vročini kovali in krivili del velikega obroča za okroglo tovarniško napravo.

Kovačem in pomagačem je bil mojster manj mar kakor pa ravnatelj, čigar poglede so težko prenašali. Njegov odhod jim je bil majhno odrešenje. Delo so vršili skoraj v istem tempu, čutili so se pa svobodnejše. Zlasti Janez ni prav nič rad videl Körnerja. Ko ga je opazil, je stisnil zobe in zaškripal z njimi. Železo, ki se je ta čas razgrelo, je potegnil iz ognja in ga ponesel pod prosto kladivo. Ko je ravnatelj odhajal, ga je znova vtaknil v žerjavico in odprl meh. Premalo ga je prekoval, še ga je moral razgreti. Obračal ga je v ognju, zraven pa škilil za Körnerjem.

»Če bi tega vraga strela ubila,« je siknil proti Simonu, ko je zginil ravnatelj skozi vrata, »potem dam za peto mašo, čeprav ne hodim v cerkev. Ta nam pije kri, ta pijavka!«

Simon je plašno namignil na mojstra pri velikem kladivu in brez odgovora delal dalje. Janez ga je odpravil z jeznim pogledom in se tudi sam zatopil v delo.

Kladiva so udarjala.

Telesa so se znojila...

Ko se je nagnil dan v večer, so kladiva obstala, znoj se je brisal in sušil, zmučeni kovači in pomagači so se odpravili iz kovačnice. Janez Klun je šel sam, mrk in zatopljen v misli. Za nikogar se ni menil. Simon Ogrič je šel za njim in ga kar ni upal ogovoriti. Ko sta bila pa že daleč od tovarne, je le pospešil korak, da sta šla vštric.

»Zakaj se tako držiš?« je nagovoril Simon.

»Ali naj se smejem?« je zanorel Janez.

»Tega ne mislim.«

»Potem pa drugače govori. Časi niso za zabavo. Kdor je kaj poštenega človeka, nima veselih misli. V zraku vise nevarne stvari. V kratkem se z nami poigrajo? Ali nič ne gledaš okoli sebe? Ali prav nič ne razumeš dogodkov?«

Janez je trdo spraševal, Simon je plaho odgovarjal:

»Kaj bi ne razumel? Nekaj že zajame moja pamet, vsega pa nobena. Preprost človek ni za visoko učenost.«

»Ne gre za učenost!« je zarohnel Janez. »Za naše pravice gre. Za naš obstoj, za naše življenje ali pa za smrt. Vedno bolj gospodarijo nad nami tujci. Ali jih ne vidiš, kako se šopirijo? Oholeži! Da bi jih vrag!«

Janez je stisnil ustnice in zaškrtal. Simonu je bilo nerodno, gledal je v tla in zmajeval z rameni:

»Vidim, vidim. Ampak, kaj pomaga, če vidim? Kaj pa moremo? Je že tako.«

»Drugače bi moralo biti!« je zarentačil Janez. »Sami smo krivi, če se tujci norčujejo iz nas. Če nas prezirajo in izkoriščajo. Če nam jemljejo pravice in nalagajo dolžnosti. Hlapci smo, zato potrebujemo gospodarjev. Na bič so nas privadili, rod za rodom nam vtepajo ponižnost v glavo. Zato je tako. Zato si upajo razni Körnerji igrati visoko gospodo. Zato vdano tlačanimo vsakomur. To je sramotno! Človeku se vse upira, če ima količkaj ponosa v sebi.«

»Pa je treba požreti, čeprav se upira,« je dejal Simon in s tem Janeza močno razjezil.

»Ti govoriš kakor vsi naši omahljivci!« je zarobantil Janez nad njim. »Ali te ni nič sram? Suženjsko pamet imaš, vsi naši ljudje so v nji zakovani, samo redki spregledajo.

»Vedno je tako, Janez.«

»Pa ne sme pri tem ostati!«

»Ti se zaman zaganjaš v te reči. Ne misli, da te ne razumem. O, predobro! Ampak pomagati si ne moremo.«

»Če bi hoteli, je pomoč kaj kmalu pri rokah.«

»Motiš se, dragi Janez. S tistim, ki ima denar in oblast, postavo in žandarje v rokah, se ne moreš bosti.«

»Ali naj se potem kar tako pustimo?«

Simon ni vedel kaj reči.

»Če ljudje hočejo, premikajo gore,« je začel po molku zatrjevati Janez. Tudi mi bi lahko marsikaj premaknili. Pa nočemo. Ker smo plašljivi, ponižni hlapci. Naše kovaške roke bi jim pokazali. Našo pest!«

»Vsakdo se boji.«

»Vidim, res je tako. Saj še govoriti ne upamo. Redki imajo pogum. Ampak, ali naj se res pustimo uničiti? Počasi nas zastrupljajo. Vedno nam odkupijo kakšno dušo. Denar je res bog, oblast in pravica.«

Pred njima se je nekaj zalesketalo. Dvignila sta oči in se srečala s pogledi avstrijskih žandarjev, ki sta oblastno korakala po cesti. Lesketajoča bajoneta vrhu pušk sta Janeza stresla. Ko je imel žandarje za seboj, je pljunil v stran in dejal Simonu:

»Žandarji in biriči so za nas, za naše gospodarje pa dobiček in razkošje. Enkrat mora tudi temu odzvoniti.«

»Kako, Janez? Nihče se ne mara nasaditi na bajonet. Ljudje so vezazni, družine imajo, pa tudi drugače vsakdo rad živi. Kdor se pa postavi proti današnji gospodi, se sam zaleti na bajonete.« (Dalje.)

Svoji k svojim

V letu 1919 se je bivša podružnica A. Zankl-novi Sinovi v Ljubljani nacionalizirala in preosnovala v družbo z o. z., katere družabnik je poleg A. Zanklnovih sinov, pok. industrijalca Ivana Rakovca postal tudi sedanji lastnik in šef firme g. Franjo Medić, roj. 1884 v Ljubljani in semkaj pristojen.

Že takrat je prevzel kot poslovodja vodstvo obrata in ga vodi s spretno roko v smislu narodno-nacionalnega gospodarstva. Ker je bilo svoječasno le malo lokalno obratovališče, je gospod Medić skrbel za to, da se je že v letu 1923 kupila bivša Huterjeva oljarna v Medvodah, katero je počasi razširjal in urejeval svrham in prilikam primerno po svojih najboljših močeh. Sukcesivno je prizidaval in postavljal nove objekte, ter v letu 1926 zgradil tudi novo moderno urejeno tovarno lakov. V letu 1927 je odslovil inozemski družabniški kapital in postal sam lastnik celokupnega podjetja. Da je mogel vsestransko zadovoljiti razmahu svoje stroke je v letu 1930 prevzel tudi bivšo tovarno suhih barv »Bistra« družba z o. z., katere družabnik je bil že dotlej, v Domžalah. V letu 1931 je postavil v Medvodah posebno napravo za destilacijo surovega cinka in tako začel prvi v Jugoslaviji proizvajati cinkovo belilo.

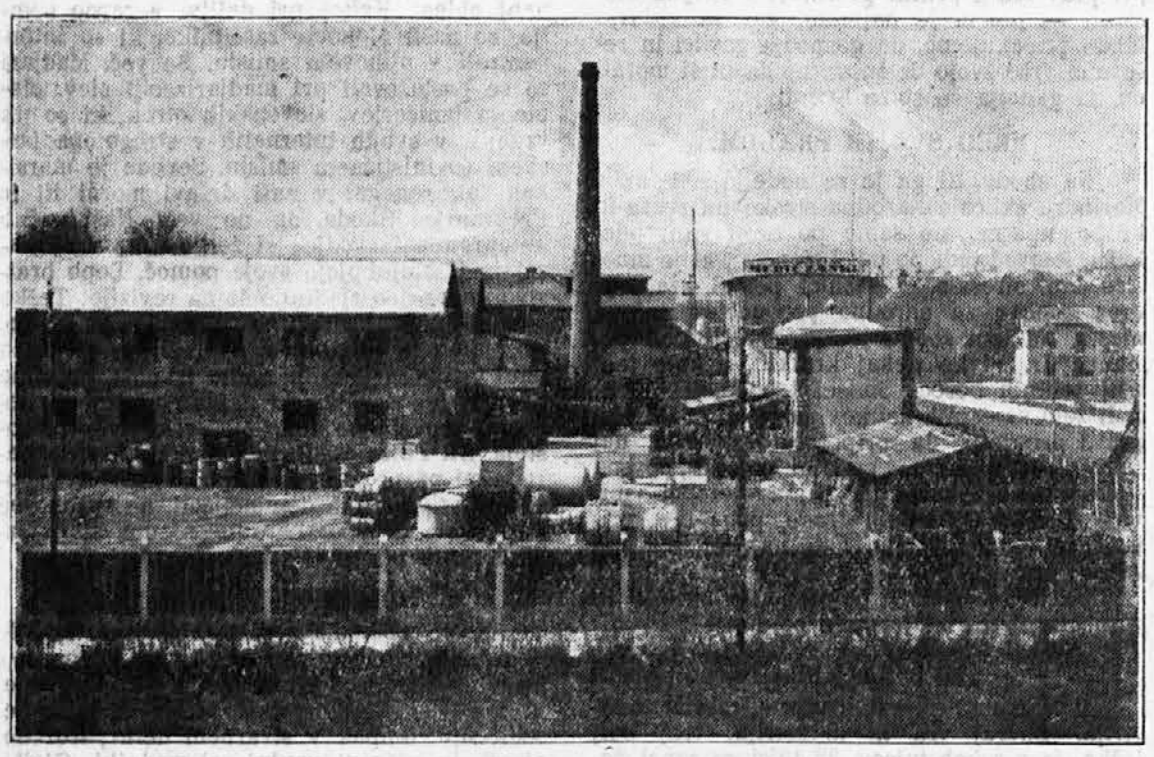

Načrte za popolno preureditev in modernizacijo celokupnega obrata, kakor izgraditev modernega kemičnega laboratorija in pa upravnega poslopja v Medvodah, ter s tem v zvezi potrebnih lokalov, ki bi tudi v higijenskem pogledu ustrezali pomožnemu osobju pa je prečrtala nastala vsesplošna kriza in stagnacija v obratovanju kakor v poslovanju te stroke sploh. Kljub temu, da je v Jugoslaviji poleg tega v tej stroki še eno večje domače in več manjših domačih podjetij, so se v našo državo naselile še 3 inozemske firme in na ta način naše tržišče preplavile z naravnost umazano in obče škodljivo konkurenco med posameznimi domačimi podjetji v tej stroki. — Firma je glavni dobavitelj lanenega firneža državnim železnicam, tem poleg tega tudi lakov in barv vsem v poštev prihajajočim državnim ustanovam. Znana je po svojih kakovostno prvovrstnih proizvodih in solidnih cenah širom cele naše države.

Podatki o domačem podjetju Medić-Zankl d. z o. z., tovarne olja, firneža, lakov in barv, lastnik Franjo Medić, centrala v Ljubljani. Gospod Franjo Medić je lastnik firme Medić-Zankl tovarne olja, firneža, lakov in barv, družba z o. z. centrala v Ljubljani, tovarne v Ljubljani, Medvodah in Domžalah in podružnice oz. skladišča in ekspoziture v Mariboru, Novem Sadu in Beogradu. Obratovališče v Ljubljani je vezano s tovarno v Medvodah, tako da se emajlni laki, oljnate barve in steklarski kit končno dogotavlja v Ljubljani. Proizvodi se ca 16 vagonov oljnatih barv, 8 vagonov emajlno-lakastih barv in 15 vagonov kita. Lahko bi se pa proizvedlo 50 vagonov oljnatih barv, 60 vagonov emajlno-lakastih barv, 90 vagonov steklarskega kita. Navedli smo sedanje stanje, ki je seveda z ozirom na obstoječo stagnacijo za 40 do 50 odstotkov izpod normalnega stanja prejšnjih časov. Za celokupen pogon se potrebuje letno: 20 vagonov žaganja, 10 vagonov drv, 10 vagonov koksa, 10 vagonov premoga in 150.000 kw ur elektrike. Vsi navedeni podatki se razumevajo za produkcijo. Laneno seme se nabavlja po večini iz Argentinije preko Trsta, deloma pa seveda tudi domače laneno seme, v kolikor je pač na razpolago. Surovine za proizvodnjo lakov razen bencina in pa terpentina, nabavlja po večini v inozemstvu, ker se v tuzemstvu ne proizvajajo. Porabi se ca. 200 vagonov lanenega semena iz katerega se proizvede ca 60 vagonov lanenega olja in pa ca 130 vagonov lanenih tropin. Laneno olje se večinoma uporabi za proizvod lanenega firneža, laneni firnež pa deloma za oljnate barve in lake deloma pa tudi za pleskanje lesenih predmetov oz. stavb. Lanene tropine se prodajajo za krmo goveda in prašičev deloma v domači zemlji, največ se jih pa izvozi v Avstrijo in Nemčijo. Lakov se proizvede 8 do 9 vagonov. Lahko pa bi se proizvedlo, če bi bil obrat polno zaposlen letno 80 do 90 vagonov lanenega olja, 170 do 190 vagonov tropin, 16 do 20 vagonov lakov. Obratovališče cinkovega belila. V to svrho se uporablja surov cink, domač in pa remelted- in trdi cink, ki ga uvaža iz inozemstva. V to svrho se uporablja seveda tudi koks in deloma plinsko olje. — Proizvede se ca 25 vagonov cinkovega belila letno pri zaposlenju 10 do 12 delavcev. moglo pa bi se proizvesti 60 vagonov cinkovega belila letno pri zaposlenju 12 do 15 delavcev pri polnem obratovanju.

Podjetje ima tudi obratovališče za proizvod ocetne kisline s kapaciteto za proizvod 60 vagonov 80% jakosti letno pri zaposlitvi 8—12 delavcev. Ta obrat pa sedaj stoji vsled nadprodukcije tovrstnega kisa v ostalih dveh tovarnah v naši državi. Namerava se pa obratovanje preurediti v najmodernejšo tovarno za proizvod kisove kisline iz vina in koruze. V tovarni obstoji tudi moderna naprava za filtriranje jedilnega olja. Prostora je za shranjenje 40 do 50 vagonov lanenega semena, 25—30 vagonov lanenega olja in firneža, 7 do 8 vagonov lakov in 50 do 60 vagonov lanenih tropin, 15 do 20 vagonov surovega cinka in 4 do 5 vagonov koksa itd. Tovarna je urejena na parni in vodni pogon. V tovarni v Domžalah se proizvajajo vse vrste suhih barv, surovine so večinoma domače in le deloma inozemske. Proizvodi se ca 50 do 70 vagonov barv s ca 30 delavci; lahko pa bi se proizvedlo pri polnem obratovanju 150 do 200 vagonov raznih suhih navadnih prstenih, olepšanih in kemično čistih barv pri zaposlovanju 35 do 50 delavcev.

Podjetje zaposluje samo domače delavstvo in nameščenstvo.

Dr. Josip Pipenbacher.

Borba za resničnost in socialno pravičnost

III.

Vkljub temu, da sem bil g. dr. Puca opozoril, da niso vse najemnine določene po uporabljenem merilu in je bila pač njegova dolžnost uveriti se s pomočjo plačilne pole o točnosti ali neresničnosti moje trditve, je pozval mene, da naj navedem za »težki očitek« dokaze. Ker sem na ta poziv to storil, sem bil od »objektivnih gg.« seveda deležen odgovarjajočih priimkov. Vkljub temu pa še sedaj zadeva ni urejena; n. pr. v Kresiji se plačuje za lokal per m² letno Din 12.000·— za prostore in lokal, iz katerega bi se dalo napraviti vsaj 25 do 30 takih lokalov, pa dobiva mesto letnih ca 100.000 do 120.000 Din. O višini najemnine v Mahrovi hiši, ki je ni nikoli sklenil občinski svet, sem govoril pri seji. Pa so še tudi druge najemnine — sicer ne v Rdeči hiši —, ki zahtevajo korekturo. — V mestnih hišah bi pa pod nobenim pogojem ne smel stanovati, kdorkoli ima stanovanjsko hišo v mestu ali njegovi bližnji okolici!

Višina užitnine bi morala vedno odgovarjati ceni uvoženega blaga. Gotovo je, da je danes krivična in nesocialna užitnina, ki je bila običajna v dobi, ko je producent dobil za svoje pridelke dvakrat ali celo večkrat toliko kakor danes; da je krivična v dobi, ko ima tudi mestno prebivalstvo mnogo nižje dohodke, kakor jih je imelo preje. Užitninska (trošarinska) tarifa bi se morala temeljito revidirati in prilagoditi današnjim ekonomskim prilikam. Slučaji 10, 20, ali celo 100% užitnine pri najpotrebnejših živilih so oderuštvo, ki ne sme biti utemeljeno z nobenim pravilnikom.

G. dr. Puc se poslužuje pri svojih odnošajih napram občinskim odbornikom taktike, ki naj mu zasigura neomajno njihovo naklonjenost in zadovoljstvo z vsem, kar on želi in ukrene. Služba, izpolnitev želja, intervencije itd. itd., so milostni darovi, ki imajo včasih tak učinek, da izdero rjovečemu levu zobe in odščipnejo kremplje ter ga izpremene v nedolžno krotko jagnje, ki se hvaležno muli okoli svojega dobrotnika. Golemo čudo! Skoraj ob sebi umevno je, da v takih razmerah marsikateri molči, ko bi rad govoril, ali pa govori pod vplivom interesa, ki je najnevarnejši kalilec objektivne sodbe. Tudi meni je že bilo ponujeno nekaj sličnega, — sicer ne od g. dr. Puca — toda rekel sem: Ko bi ne bil občinski odbornik, mogoče. Nato ugovor: Saj je tudi Frelih svojega sina spravil na magistrat. Jaz: Jaz pa nisem Frelih.

Gospodje, ki so v zadregi za stvarne argumente, se kaj radi poslužujejo priljubljenega: metabasis eis allo genos, t. j. skoka na drug tir, ki v primeri z začeto potjo ne vede do cilja. Proti meni n. pr. je takoj sokolstvo na mizi, tudi če je v kilometrski oddaljenosti od predmetne razprave. In vsak objektiven opazovalec ve, da je bilo pri proračunski debati tudi tako. Zato je gospod obč. odbornik, ki je razkril skrivnost, da bi pri zmanjšanju prejemkov občinskih uslužbencev padla kupna sila, ni pa prišel tako daleč, da bi uvidel, da bi se ta zmanjšek pojavil pri drugih v istem iznosu kot povišek, zaklical: Bo že sokolstvo z njim obračunalo! Ta tendenca nekaternikov, ki nosijo sicer mogoče sokolski znak in včasih še rdečo srajco, ki pa nimajo nobenega znanja o vsebini jedra sokolske ideje, ali je pa v praksi ne spoštujejo, se je temeljito izjalovila. Čast sokolstvu, ki je brez vabila, pojasnila in prošnje odločno in neustrašeno dokazalo, da ne dovoli, da bi se njegove svetinje vlačile v izvensokolsko podporo in zlorabile v nesokolske svrhe, pa bodisi od kogarkoli.

Ker nisem preklical svoje opombe k nakupu Luckmanove hiše tudi po pojasnilu br. inž. Bevca, sem moral slišati iz ust g. dr. Puca: Če ste Sokol. En list je prinesel celo: Niste Sokol, česar pa jaz nisem slišal.

Preden o tej zadevi natančneje govorim, si dovoljujem poudariti, da v težkih časih gospodarske tesnosti pač ni umestno, da se v regulačne in druge svrhe odkupujejo dragi objekti in zemljišča. Že iz tega razloga bi se morala ustanoviti nakupovalna komisija, ki bi takih za mestno gospodarstvo v današnjem času neprimernih nakupov ne vršila. Preprečilo bi se na tak način pa tudi to, da bi n. pr. cena za drva v različnih oddelkih proračuna ne figurirala z po m³: Din 92, 112, 150.

Današnje mestne investicije bi morale imeti strogo socialen značaj, t. j. nuditi bi morale kar največjo možnost zaslužka siromakom in ne prevelikega deleža onim, ki že imajo več kakor dosti. Sramotno nizke mezde delavcev za nevarno in naporno delo se pa sploh ne bi smele dopuščati.

Naj sledi pojasnilo, zakaj nisem ničesar preklical. Če sem namignil, da pri nakupu Luckmanove hiše kupec ni imel zadosti energije, da bi bil še tistih 200.000 Din »dol zbil«, nimam naravno ničesar preklicovati. Ko bi pa bil rekel, da je kdo 200.000 Din »zaslužil«, ne bi bilo rečeno, da jih je moral zaslužiti občinski odbornik ali mestni uradnik. Vrst ljubljanskega prebivalstva je vendar še več. In zakonite provizije za posredovalca iz teh vrst so vendar dovoljene. Sicer je pa g. dr. Puc pri neki priliki sam omenil, da je policija o nekem občinskem odborniku poročala v Beograd, da se govori, da jemlje provizijo, da pa se mu to ne more dokazati. Da tudi potem, ko je br. inž. Bevc rekel, da je pri nakupu Luckmanove hiše tudi on sodeloval, nisem nič preklical in ne bi bil nič preklical, tudi ko bi mi bila priložnost dana, bil je vzrok ta: S svojim preklicem bi bil brata inž. Bevca kruto žalil, ker bi bil s preklicem priznal možnost, da bi jaz smatral pod gotovimi okoliščinami tudi njega za nekorektnega dejanja zmožnega. Ker je pa to v vsakem slučaju po mojem globokem prepričanju izključeno in je njegova nesebičnost vzvišena nad vsak sum, sem bratu inž. Bevcu prihranil globoko žalitev, zato pa sebi nakopal g. dr. Puca: Če ste Sokol (ev. niste Sokol).

In nato moram reagirati. Naj se mi oprosti, da prisiljen govorim o stvareh, ki se tičejo moje malenkosti, ki bi jih sicer nikoli ne bil iznesel.

Takoj ko sem se vrnil po dovršenih naukih z Dunaja v domovino, sem vstopil v Ljubljansko sokolsko društvo. 37 let sem neprestano Sokol. Seveda sem respektiral sokolska načela tudi v javnem delovanju in svojem poklicu. Za način moralne vzgoje poverjene mi naše nežne mladine naj bodo vzgled ti-le stavki, ki sem jih pobral mimogrede iz mojih Latinskih vadnic: Nepošteni in neznačajni možje po občnem mnenju niso vredni častnih mest in visokih služb. Lepo in pravično bi bilo, da bi bogataši vedno pomagali tistim, ki so brez vsake krivde revni in pomoči potrebni. Tisti, ki imajo moč v rokah, naj vedno pomnijo, da je treba biti pravičnim proti vsem, tudi proti neprijateljem in najnižjim ljudem. Ne delajte drugim, kar nočete, da se zgodi vam! Teži za tem, kar je običajno! Ljubimo dobrega vladarja in domovino; ljubimo resnico in pravico in poštenost, cenimo više lep značaj, kakor denar in časti! Kaj bi moglo za človeka, ki svoj narod in domovino ljubi, biti hujše kakor videti, da so lastni sinovi njiju izdajalci? Dobri bodo prav delali, če tudi jim preti zaradi tega zavist in nevarnost. Sedaj še pristavljam: Društveno in javno delovanje brez socialne pravičnosti je zločin in brutalnost.

Komur postane vsebina navedenih stavkov nerazdružen vademecum na poti življenja, ta postane vzoren človek, kremenit značaj, ki ga dičijo one lastnosti, katere edine bi mogle človeštvo preroditi tako, da bi zavladala na svetu vseobča ljubezen, pravica, mir in zadovoljnost. Gotovo je pa tudi, da mora avtor svoje nauke vpoštevati zlasti še v društvenem in javnem življenju, če se noče izpostaviti opravičenemu nazivu hinavca in brezznačajnika.

Razume se, da sem v Avstriji kot državni uradnik-Sokol moral napraviti križ čez svojo karijero v trenutku, ko sem oblekel sokolski kroj. Kot Sokol pa nisem čepel morda strahopetno v kotičku, temveč sem kot starosta sokolske župe Ljubljana I in obenem podstarosta Slovenske sokolske zveze pokazal — in to v številnih javnih govorih —, da više cenim blagor in srečo naroda kakor denar, osebne časti in koristi.

Seveda plačilo za mojo »drznost« ni izostalo. Takoj 13. septembra leta 1914. sem moral vkljub svojim 45 letom zamenjati sokolsko čepico z vojaško kapo, ki sem jo šele konec svetovne vojne odložil. Ta mi je vzela vse, ker sem izgubil najdražje, kar more imeti oče, vzorno vzgojeno mladino, ki je štiri leta brez opore, brez matere in očeta, delila usodo nežnega drevesca, ki je brez opornega količka izročeno jezi in samovolji viharjev. — Pred leti me je poklical sokolski brat in mi sporočil svojo namero. Odklanjal sem, češ da nisem sposoben. »Tvoja preteklost, ugled in čiste roke so zanesljivo izpričevalo sposobnosti« je bil odgovor. Kot starosta sokolske župe Ljubljana sem skušal vedno uveljavljati v življenju vse sokolske vrline, kakor sem jih očrtal v prvem sokolskem radijskem govoru v Ljubljani in jih v neštetih nagovorih širil med narodom. Za nesebičnost in bratoljublje le en vzgled. Nekaj mojih sorodnikov, med njimi en najožji, je brez vsakega zaslužka. Nudi se služba, za sedanje čase dokaj ugodna. V moji moči je, kdo jo dobi; in dobi jo moji in oče, ki je v bedi in pomanjkanju. Jaz pa delim naprej svojo skromno plačo drž. srednjeupokojenca.

Upam, da sem opravičen reči: Kadar bo gosp. dr. Puc dokazal, da odstopa vsaj 50 procenti, ki mu jih nosi lastnost ljubljanskega župana, nekaterim ne posebno imovitim stanovskim tovarišem, šele takrat bo smel o mojem sokolstvu govoriti v hipotetični obliki, v nikalni pa nikdar. S tem sem pač tudi z neznanim sokolskim medklicarjem, ki me je počastil s »Sokol na papirju« obračunal.

Usoda nam je odmerila dobo, ko človek »toliko velja, kar plača«; ko je premnogim gmota Bog, narod in domovina; ko se ne vpraša po provenienci bogastva; ko je možnost spraviti tisoče malih ljudi ob njih imetje, pa vendar hoditi kot poštenjak pod božjim solncem. Vzdigati moraš klobuk — če nočeš izgubiti službe — in nuditi roko često ljudem, ki bi v normalnih časih ne hotel imeti z njimi dotike. Živimo v dobi hude moralne dekadence, najgršega hinastva in svetohlinstva. En slučaj je že navedel g. dr. Puc v »Jutru št. 69«. Gost s tako nabasanim želodcem, da kar poka in ogroža na stopnišču banske palače okus in obleko mimoidočih, izkolca krilate besede: Sramota, da sem se zastonj nažrl! Jaz dodajem drug primer: Bogataš, ki je z nepoštenimi sredstvi ogulil na tisoče malih ljudi do kože, si tako pridobil velikansko premoženje in uživa vse dobrote, ki jih omogoča denar, nastopi na zborovanju zatiranih v vlogi neprekosnega filodema (rodoljuba), hvaleč krompir, fižol, kislo zelje in repo kot najžlahtnejšo hrano, daruje končno s tresljivo roko 80 Din v »človekoljubne« namene z velikodušno obljubo: Bom še dal. Imena ne navajam, saj ga tudi g. dr. Puc ni. Nomina sunt odiosa. Da je le pripovedka resnična!

Seveda bi se dalo navesti na stotine takih primerov.

Po mestu hodi zlonamerna govorica — njen oče in propagator je moralen slabič —, da moj nastop v občinskem svetu ni bil sad spontanosti, temveč podpihovanja. Toda resnica je to, da, izvzemši dobrega znanca, nisem nikomur niti namignil, da se bom aktivno udeležil proračunske debate, le deputaciji mag. nameščencev sem omenil, da bom mogoče kaj povedal. Ali me je morda ta deputacija našuntala?! — Ne, ne. Jaz sledim edino ukazu vesti in pozitivnemu odgovoru sokolske misli na vprašanje: Je-li nameravano dejanje dopustno? Brez upoštevanja morebitne zamere in preteče materialne škode!

Zadnji dogodki so podali jasen dokaz, da se izpostavi zasmehu in težkim žalitvam, kdor dandanes brez bojazni in bega zastopa svoje prepričanje z ono odkritosrčnostjo in odločnostjo, ki jo interes celote terja in zasluži.

Zadnji dogodki so pa tudi pokazali, da more računati na simpatije in moralno podporo trpeče množice vsakdo, ki neustrašeno brani njene ogrožene koristi. Vsem, ki so mi izrazili v prijazni obliki priznanje in svoje razumevanje za mojo odkritosrčnost, izrekam dolžno zahvalo.

Svoj govor v proračunski debati sem, po medklicih očitarjev, češ da nastopam kot Sokol proti Sokolom, izzvan, zaključil tako-le: Sokolska ideja je čista kakor solnčni trak. Važni deli njene vsebine so: idealizem, nesebičnost, požrtvovalnost, samozatajevanje, bratstvo, poštenost, resnica in socialna pravičnost. Kdor greši proti tem čednostim, ni več pravi Sokol. In če Sokol nastopa proti kršiteljem sokolskih čednosti, vrši plemenito sokolsko delo. Le imenovane sokolske vrline, primerno razširjene in vpoštevane bodo zgradile široko véliko cesto, ki bo vodila vse ljudi v rajsko kraljestvo človečanstva.

In to je moje prepričanje, ki ga ne dam niti za ljubljanski nebotičnik. Kdor ne verjame, naj napravi preizkus.

(Članek, ki nam ga je poslala »Zveza organizacij mestnih uslužbencev v Ljubljani« nismo mogli prejšnjo soboto priobčiti, ker nam je bil dostavljen prepozno. Sedaj pa za naš list nima več aktualnosti, ker je bil priobčen že v vseh ljubljanskih dnevnikih. — Op. ur.)

USTANOVITEV SAVEZNE STRELJAČKE DRUŽINE

Dne 2. marca t. l. se je vršil v Železnikih ustanovni občni zbor streljačke družine. Družina šteje 40 članov. Odbor je bil izvoljen sledeče: predsednik: Joško Demšar, posestnik; podpredsednik: Oskar Hrast, šol. upravitelj; tajnik: Mirko Demšar, trgovec; blagajnik: Janko Benedičič, šol. upravitelj: odborniki: Gvido Iglar, gozd. uprav., Marjan Thaler, trg., podpor. Petar Jovanović, Peter Šmid, posest. sin. Pregled. računov: Polde Košmelj, mesar in pos., Franc Benedik, pos., Franc Hafner, posestnik. Odbor je bil soglasno izvoljen. Strelišče imamo že urejeno in sicer na 100, 200 in 300 m, tako, da bomo takoj, čim dobimo puške, začeli z rednim streljanjem. Za ureditev strelišča ima vse zasluge gozd. uprav. pri veleposestniku Egru g. Gvido Iglar, po katerega načrtih je strelišče res strokovnjaško izdelano. Materijal in druge stvari so pa v veliki meri prispevali člani sami in pa tukajšnji meceni.

Anton Mohor:

»KOSOVSKA DRAMA«

Poizkus g. Mohorja, ustvariti kratko zgodovinsko dramatično delo, je za mladino in tudi za podeželsko ljudstvo, ki je o naši narodni zgodovini zelo malo poučeno, prav razveseljiv pojav, ki ga moramo z veseljem pozdraviti. — Iz umetniškega in dramatičnega vidika je delo na višku, tudi ritem in način izraženja je lepo posrečen. Zelo spretno je označena predzgodovina kosovske bitke in tudi politična situacija tedanje dobe je na lep poljuden način podana. Mogočen je moment Obilićeve prisege.

Želeti bi bilo, da bi bilo takih del čim več, kajti zgodovina, ki se je človek uči iz knjige, kmalu izhlapi, če je pa dramatsko prikazana, kakor nam je g. Mohor v svojem delu izvrstno pokazal, ostane trajna slika, pridobljena brez muke in dolgočasnega sedenja pri knjigi. Bodočnost ima le tak narod, ki pozna svojo zgodovino, ve ceniti junaške boje za svobodo ter ljubi zemljo, ki je prepojena s krvjo, prelito za domovino.

Gospodu Mohorju čestitamo, vsemu učiteljstvu, sokolskim in ostalim društvom pa priporočamo, da si knjigo nabavijo in na tak način vzgajajo ljudstvo v ponosne in zavedne državljane, ki bodo steber jugoslovanskega naroda in Velike Jugoslavije.

„POHOD“ živi samo od naročnine!

Odgovorni urednik Miroslav Matelič. — Izdaja za Narodno obrambno tiskovno zadrugo, r. z. z o. z., Jožko Zemljič. — Tiska tiskarna Merkur (predstavnik Otmar Mihalek). Vsi v Ljubljani.